

מחשבות על מקומה של החקלאות בכלכלת ישראל

ד"ר אסף קובו
המועצה הלאומית לכלכלה
ינואר 2019

על מה נדבר?

- **סקירת מצב החקלאות כיום**
קצת נתונים...
- **לאן הולכים מכאן?**
בעיות, מטרות, חלופות ועלויות
- **מה מנחה את המועצה הלאומית לכלכלה**
נושאים במוקד תשומת הלב ופעולות לעתיד

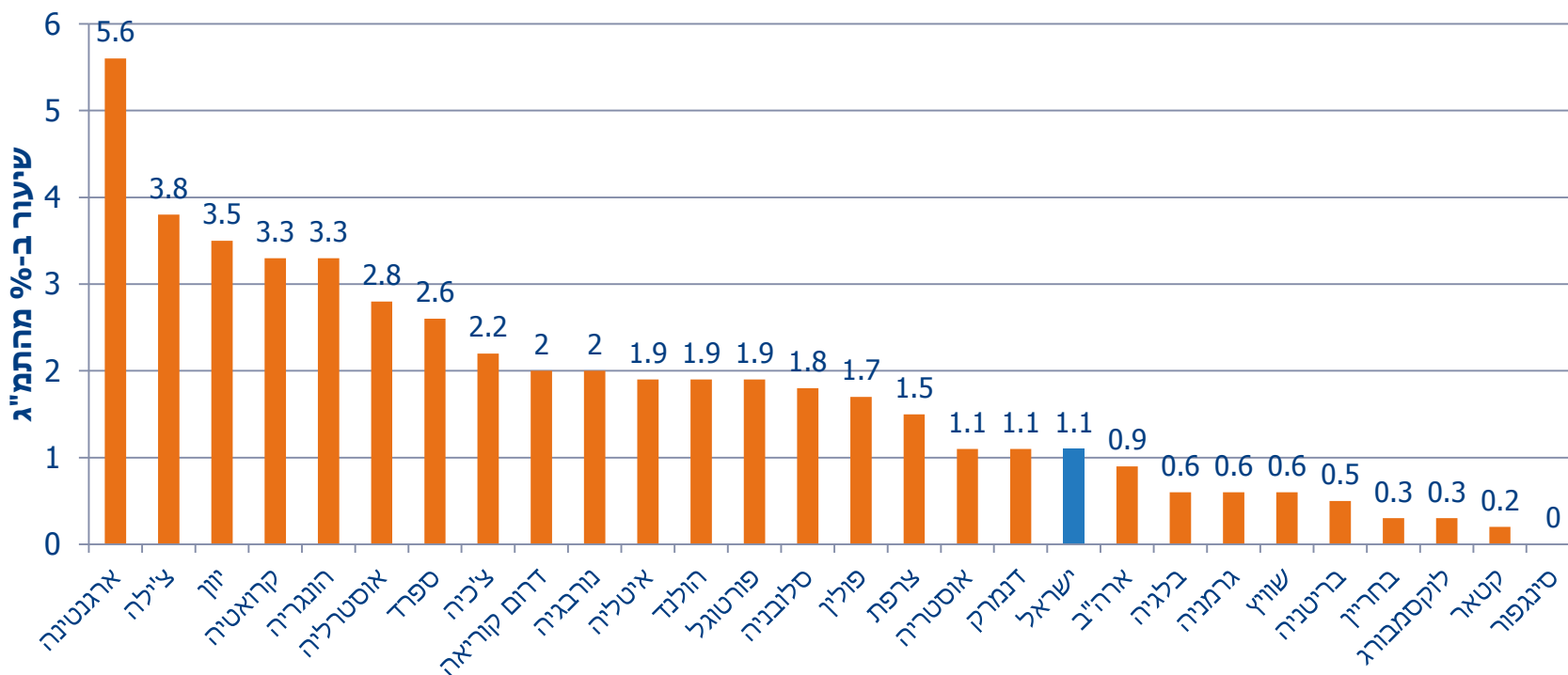

מצב החקלאות כיום

נתח החקלאות בתוצר – סביר בהשוואה בינלאומית

היקף החקלאות מהתמ"ג (2017)

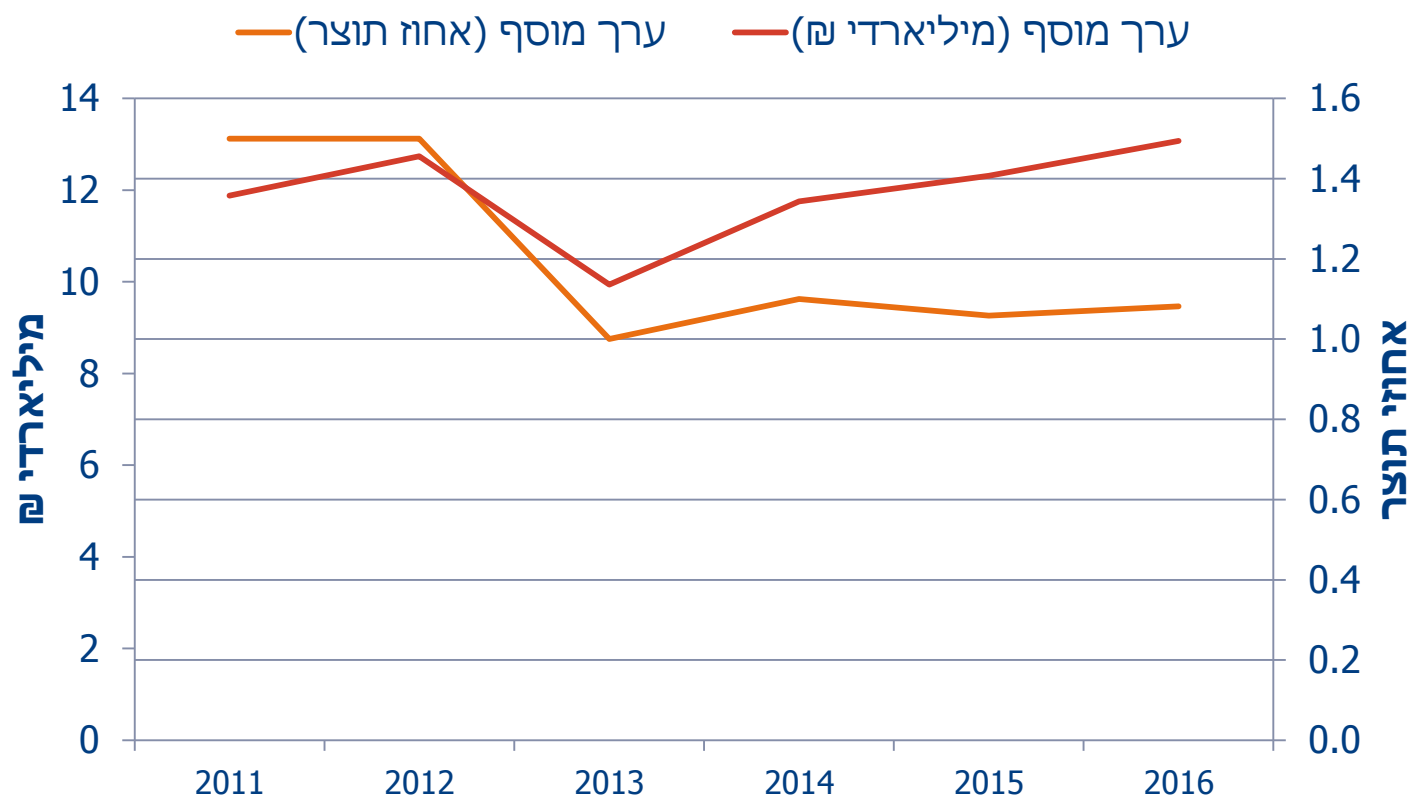

מקור: עיבוד המועצה הלאומית לכלכלה לנתוני הבנק העולמי

* נתוני ישראל התקבלו ממשרד החקלאות ונכונים לשנת 2016

** נתוני ארה"ב נלקחו מה-CIA Fact Book

נתח החקלאות בתוצר - יציב לאורך זמן

מקור: עיבוד המועצה הלאומית לכלכלה לנתוני הלמ"ס
(מחירים שוטפים)

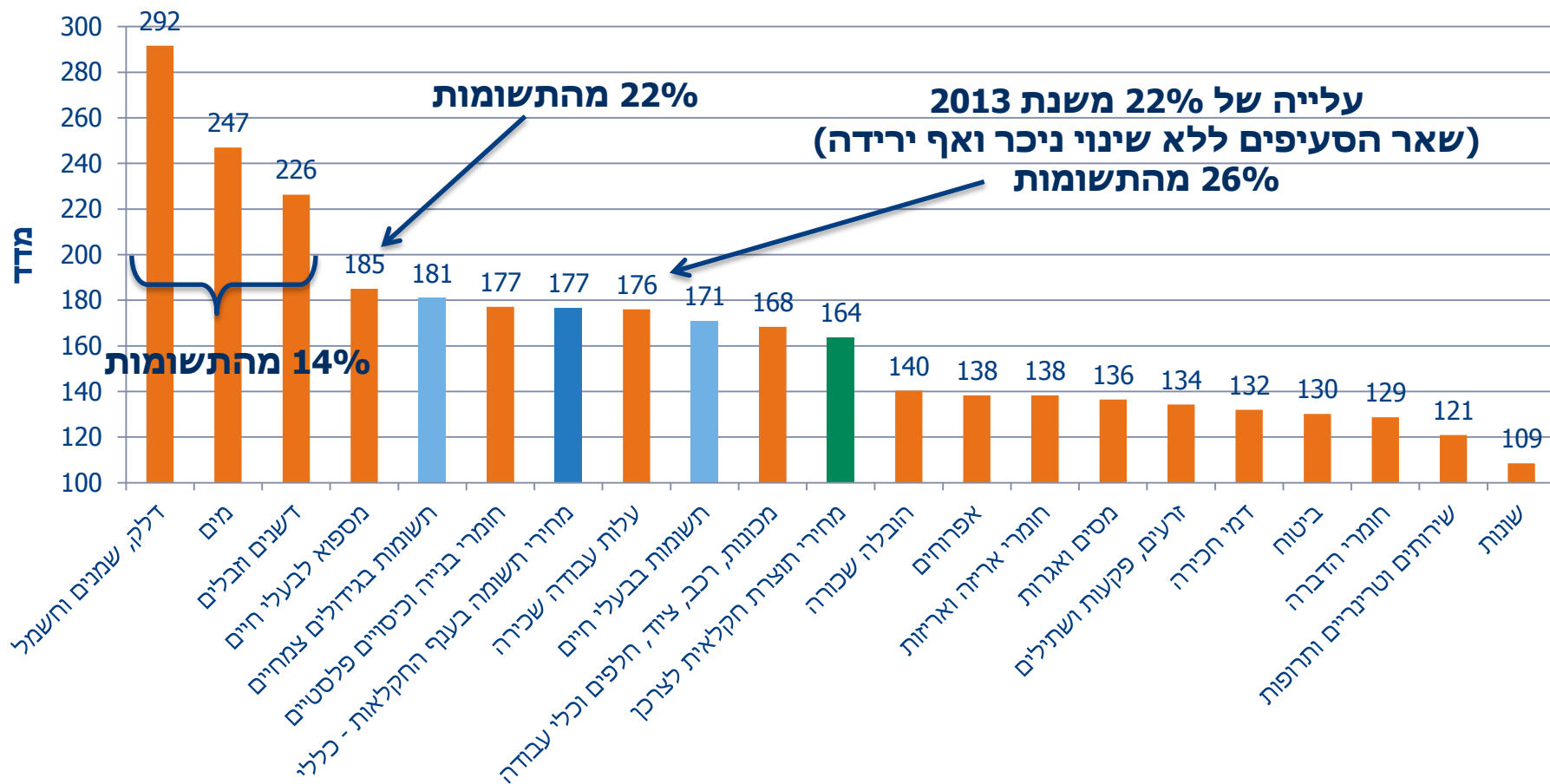
נקודות נוספות

- מספר החקלאים
ללא ירידה משמעותית בעשור האחרון
- שטחים נטושים
מנתוני הסיירת הירוקה עולה כי אין שטחים נטושים
- ירידה ברווחי החקלאים
היתרה לחקלאי והתמורה לשכיר עולות מ-2012
- יחסי כוחות לא שוויוניים מול קמעונאים/סיטונאים
קיים מתאם גבוה בין מחירי תשומות למחיר לצרכן
- פשיעה חקלאות
נבדקות הסיבות לשינוי מגמה בשנתיים האחרונות לאחר עשור של ירידה

אז איפה הבעיה? (1)

מדדי תשומות בחקלאות

(ערכים ממוצעים לשנת 2018, שנת 2000 = 100)

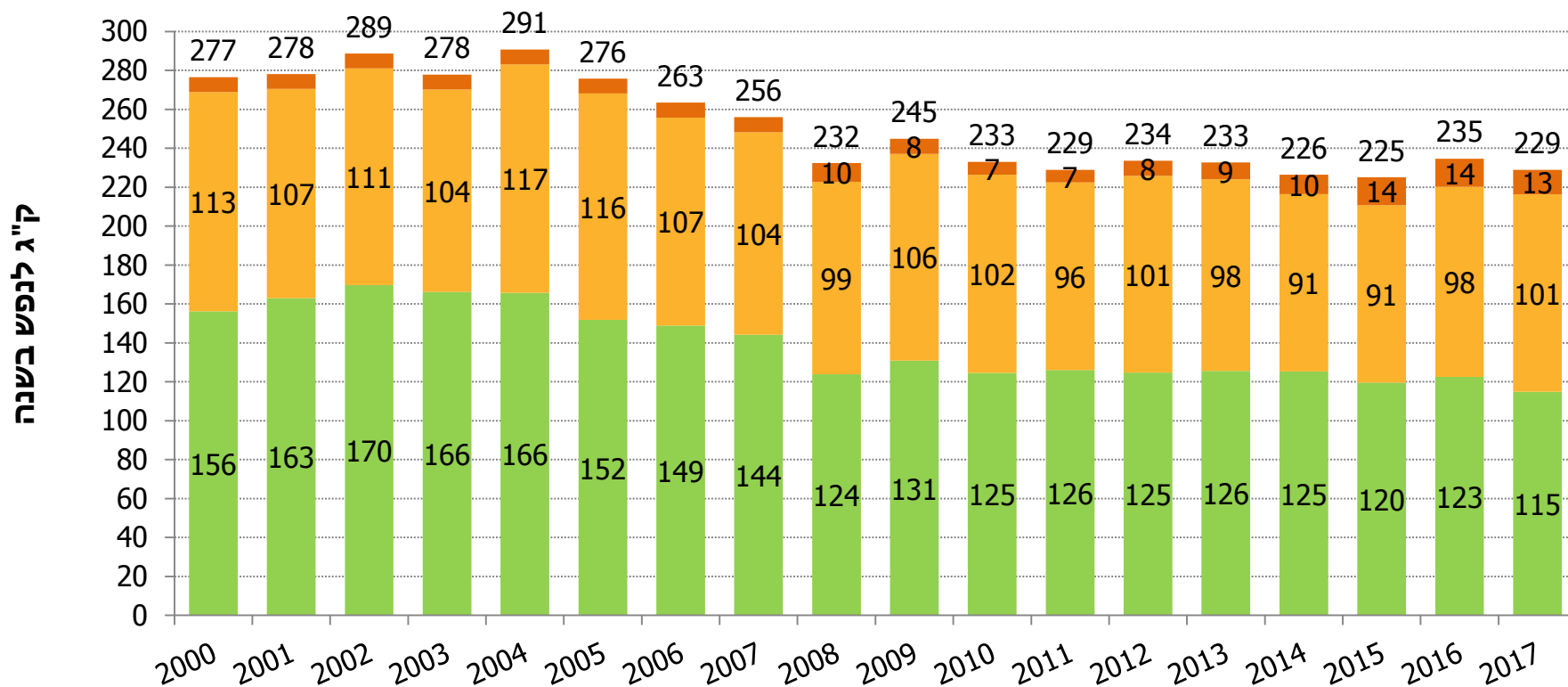

מקור: עיבוד המועצה הלאומית לכלכלה לנתוני הלמ"ס

אז איפה הבעיה? (2)

שינוי טעמי צרכן ביחס לירקות ופירות טריים

■ סך פירות וירקות טריים מיבוא ■ פירות והדרים ■ ירקות ומקשה

מקור: עיבוד משרד החקלאות לנתוני למ"ס וסחר חוץ משרד החקלאות (לשנים 2000 עד 2007 הונח שאספקת הפירות וירקות מיבוא הייתה 8 ק"ג לנפש)

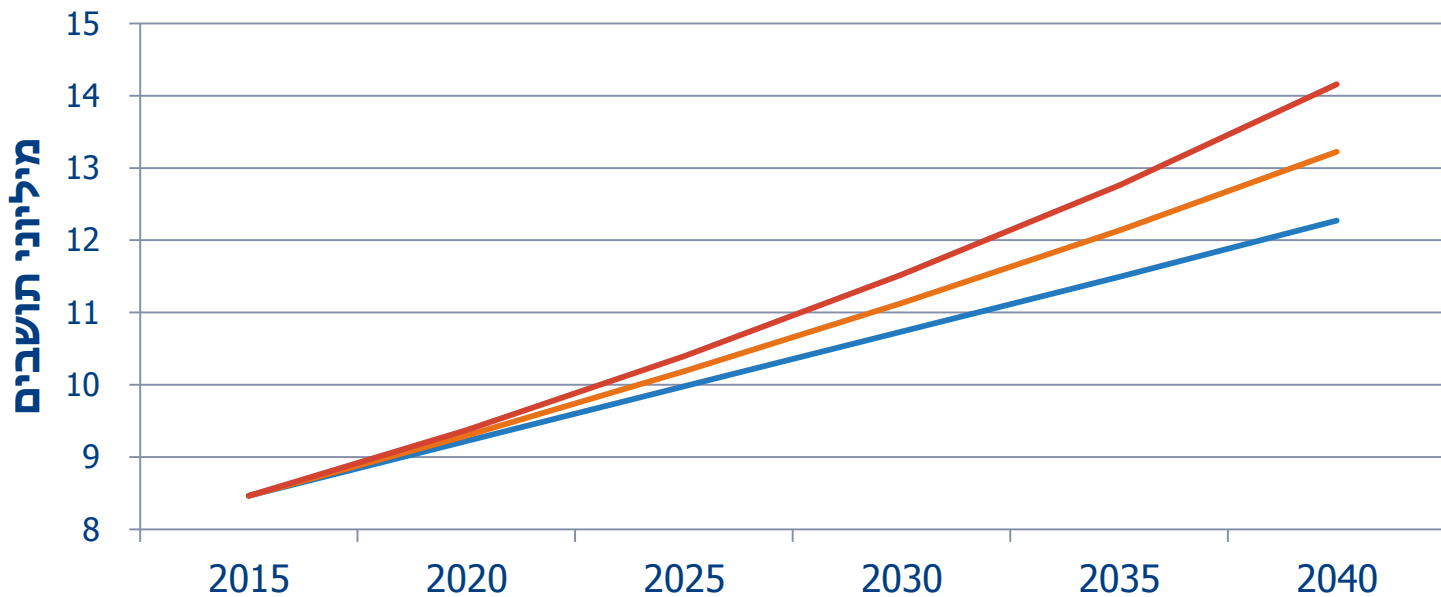
לאן הולכים מכאן?

עד 2040 אוכל ישראל תצמח בכ-50%

תרחישי אוכלוסייה לישראל

גבוה בינוני נמוך

מקור: עיבוד המועצה הלאומית לכלכלה לנתוני הלמ"ס ותכנית הדיור האסטרטגית

תהליך חשיבה ומסגרת לחקלאות בישראל

- בעיה – האם קיימת אחת והאם היא מוגדרת היטב?
שינוי הרגלי התזונה של הפרט? תרחיש מחסור מזון? מחירי מזון לצרכן?

- מטרה – האם היא מוסכמת על כולם?
בטחון תזונתי בזמן מלחמה? מחסור עולמי? ציונות? יוקר מחיה?

- חלופות אפשריות

1. עסקים כרגיל – שיפורים טכנולוגיים והשלמת מזון מייבוא
2. שימור פוטנציאל ברמה מספקת – באיזה היקף? יום פקודה?
3. אספקת כלל המזון מייצור מקומי
4. פתיחה גורפת לייבוא ושמירת היקף חקלאות מינימלי

- השלכות ועלויות

1. תכנון מרכזי / תמריצים / שוק חופשי
2. עלויות קרקע / מים / עובדים; סנכרון עם תכניות דיור, תעסוקה ומו"פ
3. המחיר לצרכן ואופן המימון

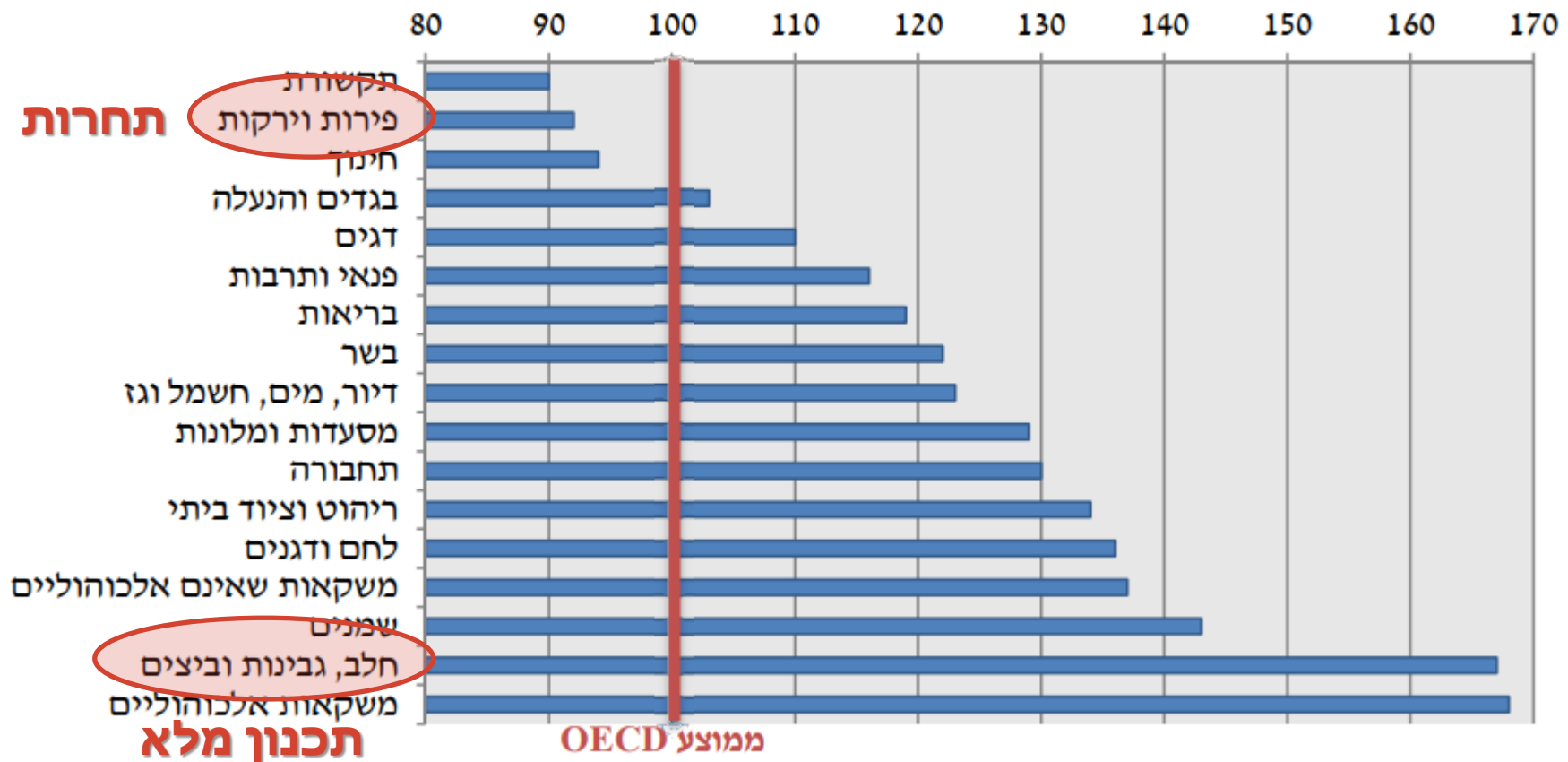

מה מנחה את המועצה
הלאומית לכלכלה?

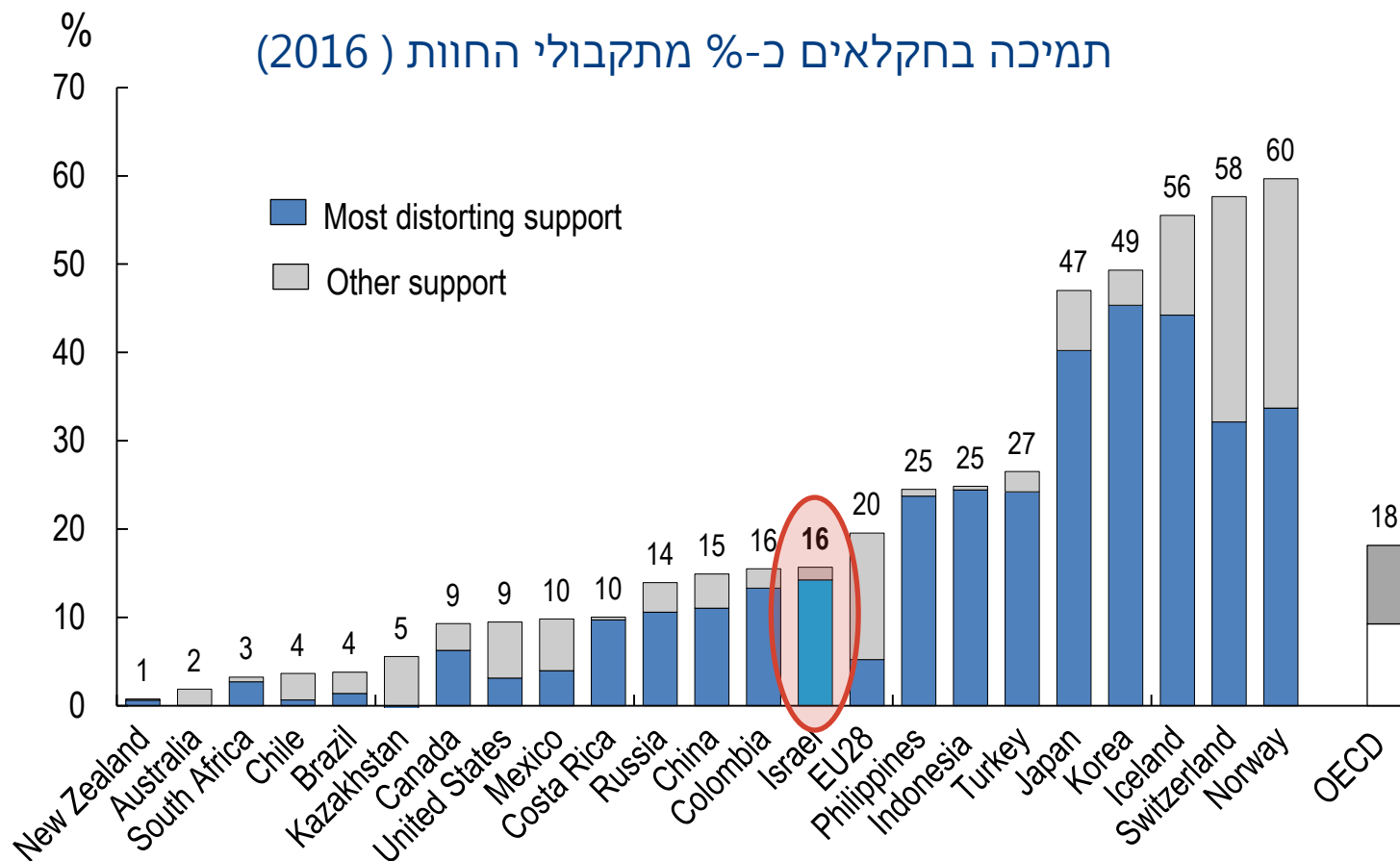

הבעיה העיקרית – יוקר המחיה

תרשים 4: רמות מחירים בענפי צריכה נבחרים בישראל ביחס למוצע במדינות ה-OECD, 2014

הגורם העיקרי – מבנה התמיכה

מקור: OECD

יש לפעול למעבר לתמיכות ישירות

- תמיכות ישירות מבוססות השפעות חיצוניות
השפעה חיובית ושלילית: אקולוגיה, נוף, ציונות, זיהום וכד'
- סוג התמיכות צריך להתכתב עם מטרות החקלאות
תמיכות לדונם/גידול/אחר
- הדרגתיות בביטול התכנון והמכסים
- תמיכה בפורשים
- מתווה ארוך טווח למשק המים וסוגיית העובדים
- מימון?

איך (אולי) תראה החקלאות בעתיד?

- חקלאות בסיס – מוצרים שלא כדאיים בייבוא
"עסקים כרגיל" - ללא שינוי ניכר ביחס להיום
(מוצרי חלב מסוימים, ירקות ופירות מסוימים, פטם וכד')
- חקלאות ביניים – מוצרים עם תחרות מייבוא
התייעלות במקביל לצמצום מספר השחקנים המקומיים
(שמן זית, תפוחים, בשר טרי, גבינות קשות וכד')
- חקלאות "עילית"
התמקצעות והרחבה של גידולים בעלי ערך גבוה מבוסס מו"פ
(קנאביס, אבוקדו וכד')